

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ХАРКІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ КОМБІНАТІ ХЛІБОПРОДУКТІВ

З'ясовано основні технологічні процеси, джерела та фактори забруднення комбінату, типи відходів і можливі шляхи їх утилізації. Проаналізовано нормативно-правові акти, що регулюють екологічні аспекти роботи даного підприємства. Підтверджено відповідність діяльності менеджменту підприємства вимогам екологічного законодавства України.

Поступово формується і набуває розвитку еколого-правова база України. Чимало законодавчих актів, що покликані регулювати суспільні відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, гарантування екологічної безпеки, збереження та відтворення природних ресурсів, вже прийняті. Є значна частина й таких, що перебувають у стані розробки у вигляді проектів. На сьогодні відсутня чітка методика проведення екологічного аудиту. Законопроект «Про екологічний аудит» прийнято лише у першому читанні. В цьому плані Україна суттєво відстає не лише від високорозвинених країн, а й від держав-сусідів. Досить актуальною видається проблема втілення основних механізмів законодавчого регулювання в життя.

Дане дослідження присвячене аналізу правових аспектів екологічного менеджменту на підприємстві ДАК «Хліб України» Харківський Державний комбінат хлібопродуктів № 2. Шляхом проведення попереднього скринінгу як першого етапу екологічного аудиту перевірено відповідність діяльності конкретного підприємства в галузі охорони навколишнього природного середовища сучасному екологічному законодавству України. В практичних результатах такого аудиту зацікавлені як відповідні структури Харківського регіону, так і сам комбінат.

Як відомо, під екологічним менеджментом (ЕМ) розуміють екологічний супровід господарської діяльності. ЕМ включає оцінку впливу на навколишнє середовище (ОВНС), екологічну експертизу (ЕЕ), екологічний аудит (ЕА) та екологічний контроль (ЕК) [1]. Це можна подати у вигляді формули:

$$(ОВНС \subset ЕЕ) \cap ЕК \cup ЕА \subset ЕМ. \quad (1)$$

Екологічний аудит - незалежний вид діяльності, який включає перевірку суб'єктів господарювання в їх власних інтересах, пов'язаних із гарантуванням екологічної безпеки, раціональ-

ним використанням та відтворенням природних ресурсів, захистом і конкурентоспроможністю об'єкта аудиту та його інвестиційною привабливістю.

Під час попереднього скринінгу виявлено, що основною продукцією підприємства є борошно житнє обдирне. На заводі працює 111 осіб. Основними забруднювачами комбінату є:

- пил борошна;
- пил зерновий;
- пил абразивно-металевий;
- пил деревини;
- сажа;
- карбон монооксид (СО);
- нітроген оксиди (NO);
- стічні санітарно-фекальні води.

Основним фактором забруднення даного підприємства є біологічний пил, що викидається в атмосферу. Він утворюється під час очищення, транспортування, переробки зерна, зберігання борошна. Тому для нормальної роботи обладнання та усунення запиленості повітря робочої зони існує система аспірації, що складається з фільтрів та циклонів. Фактичні річні викиди пилу зернового у відсотках до нормативу подано на рис. 1.

З рисунка видно, що викиди жодного джерела не перевищують установлені нормативи.

Фактичні річні викиди пилу борошна у відсотках до нормативу подано на рис. 2.

Технологічні стічні води на підприємстві відсутні, оскільки вода використовується для процедури замочування зерна, після якої вся вода всотується зерном. Злив санітарно-фекальних вод здійснюється згідно з договором з організацією «Харків-Комуночиствод».

Відповідно до [2] підприємство повинне отримувати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та на розміщення відходів.

У таблиці наведено основні типи відходів на підприємстві та можливі шляхи їх утилізації.

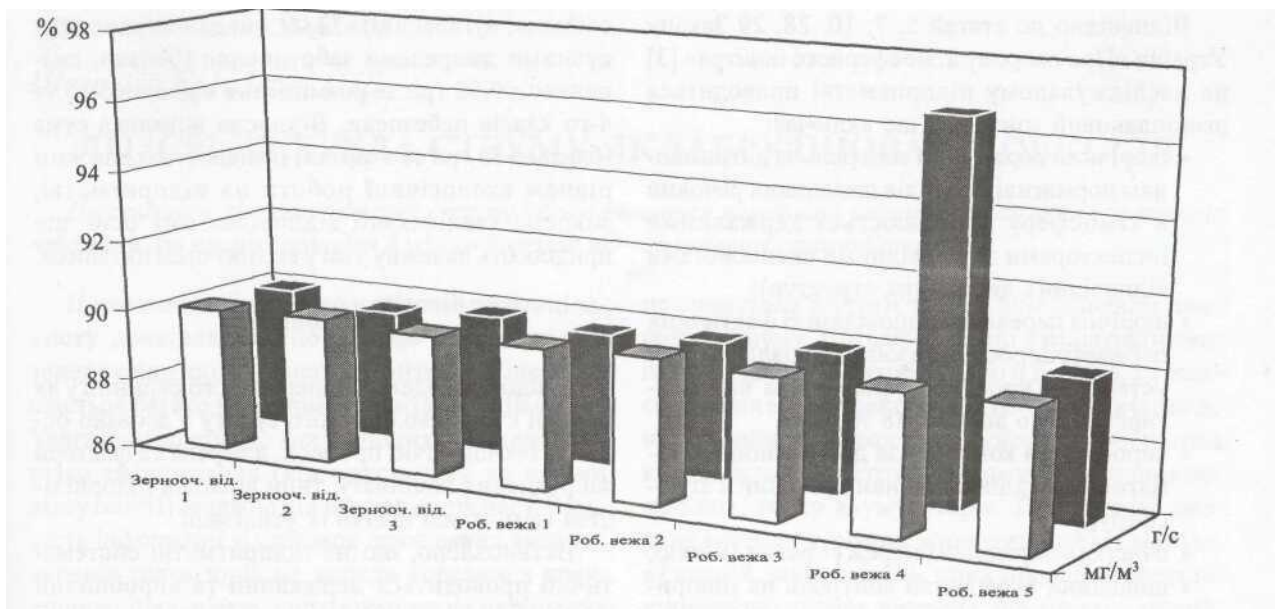

Рис. 1. Фактичні річні викиди пилу зернового, % до нормативу

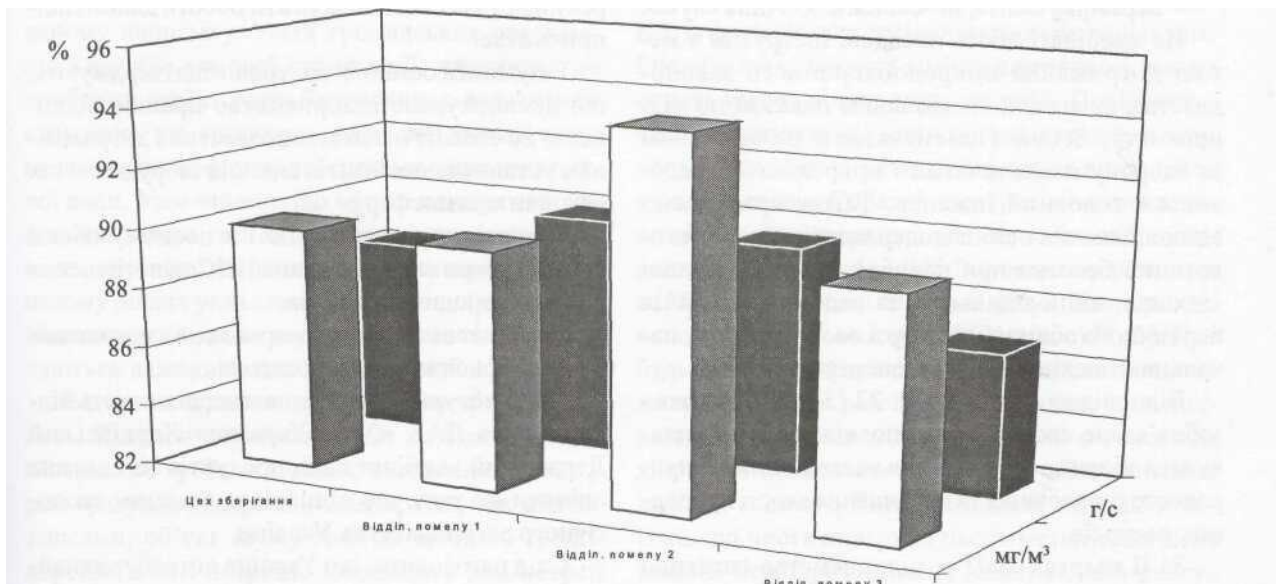

Рис. 2. Фактичні річні викиди пилу борошна, % до нормативу

Таблиця. Основні типи відходів на підприємстві та можливі шляхи їх утилізації

Тип відходів	Можливі шляхи утилізації
Масло машинне	В редукторах для змащення механізмів
Мул карбідний	Добування вапна шляхом зварювання та використання останнього для відбілювання та нейтралізації соляної кислоти в акумуляторах
Зернові відходи	Корм та підстилка для худоби
Висівки (побічний продукт)	Продаж
Деревовідходи	Продаж
Відходи III-IV класів небезпеки	Вивіз на звалище згідно з договором із переробним заводом
Відходи I-II класів небезпеки	Передача згідно з договором до ТОВ «АБВ», яке має ліцензію на утилізацію цих відходів

Відповідно до статей 5, 7, 10, 28, 29 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» [3] на досліджуваному підприємстві проводиться різноплановий контроль, що включає:

- щорічний державний контроль за дотриманням нормативів викидів шкідливих речовин в атмосферу (здійснюється державними інспекторами та провідними спеціалістами відповідних державних структур);
- щорічна перевірка відповідності фактичних параметрів роботи газопиловловлювальної установки проектним (перевірка на ефективність, що досягає 88 %);
- виробничий контроль за дотриманням нормативів викидів шкідливих речовин в атмосферу;
- очистка аспіраційних мереж (1 раз на 10 днів);
- щоденний візуальний контроль на підприємстві;
- ведення журналів первинного обліку (ПОД);
- перевірка санітарно-епідеміологічних служб.

На комбінаті діють посадові інструкції з метою дотримання природоохоронного законодавства, визначені спеціальним наказом по підприємству. Згідно з цим наказом відповідальним за охорону навколишнього природного середовища є головний інженер. Також призначено відповідальних осіб за додержанням правил екологічної безпеки при поводженні та зберіганні відходів, відповідальних за ведення журналів первинного обліку (інженер з охорони праці, начальники цехів, головний енергетик).

Відповідно до ст. 10, ст. 22 [3] підприємство зобов'язане своєчасно і в повному обсязі сплачувати збори за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів.

За II квартал 2003 р. підприємство сплатило збір в обсязі 83,22 грн, у тому числі 11,11 грн за викиди стаціонарними джерелами забруднення (сажа, карбон оксид, нітроген оксид, нітроген діоксид, сірчистий ангідрид, бензапірен, пил деревини, пил абразивно-металевий, ферум оксид, аміак, пил борошна, пил зерновий, марганець,

свинець, вуглеводні); 72,09 грн за викиди пересувними джерелами забруднення (бензин, дизпаливо); 0,02 грн за розміщення відходів 3-го та 4-го класів небезпеки. Відносно невелика сума (близько 83 грн за квартал) пояснюється високим рівнем екологічної роботи на підприємстві, зокрема кваліфікації відповідальних осіб, що приділяють належну увагу екологічним питанням.

Висновки

У ході проведення попереднього скринінгу як першої стадії екологічного аудиту з'ясовано основні технологічні процеси, джерела та фактори забруднення комбінату, типи відходів підприємства та можливі шляхи їх утилізації.

Встановлено, що на підприємстві систематично проводиться державний та виробничий контроль.

Проаналізовано нормативно-правові акти, що регулюють екологічні аспекти роботи даного підприємства.

Результати останніх контролів підтверджують, що досліджуване підприємство працює відповідно до екологічного законодавства з дотриманням установлених лімітів викидів забруднюючих речовин в атмосферу.

Підприємство своєчасно і в повному обсязі сплачує збори за забруднення НПС та погіршення якості природних ресурсів.

Комбінат заздалегідь розробляє плани заходів у сфері поводження з відходами.

Підсумовуючи вищезазначене, діяльність підприємства ДАК «Хліб України» Харківський Державний комбінат хлібопродуктів № 2 можна оцінити як таку, що відповідає вимогам екологічного законодавства України.

Слід наголосити, що Україна потребує якнайшвидшого прийняття закону «Про екологічний аудит». Це створить правові та організаційні засади для проведення екологічного аудиту, провадження еколого-аудиторської діяльності, поліпшить стан екологічної безпеки та підвищить ефективність дій суб'єктів господарювання.

1. Говорушко С. М. Экологическое сопровождение хозяйственной деятельности-Владивосток: Дальнаука, 2003-271 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 1218 «Про поря-

- док розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів» від 3 серпня 1998 р.
3. Закон України «Про охорону атмосферного повітря».

Y. Voytenko, O. Osadcha

THE LAW ASPECTS OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT ON CHARKIV STATE BREAD PRODUCTS INTEGRATED PLANT

The basic technological processes, the plant contamination sources and factors, the waste types and their possible ways of utilization are found out. The legislative norms regulating environmental work aspects of this enterprise are analyzed. The correspondence of enterprise management activity to Ukraine's environmental law demands is proved.